

รายวิชาการพัฒนาหลักสูตร

(Curriculum Development)

EDI1104

Course Syllabus

อาจารย์ ดร. ช่อเอื้อง อูทิตะสาร

คำอธิบายรายวิชา

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรรายวิชาตามธรรมชาติของสาขาวิชาเอกที่ สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษาและชุมชน นำหลักสูตรไปใช้ และประเมินหลักสูตร โดย ประยุกต์ใช้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร วิวัฒนาการของหลักสูตร ทฤษฎีและรูปแบบการ พัฒนา หลักสูตร พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรทางปรัชญาการศึกษา จิตวิทยา สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และที่เกี่ยวข้อง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การ นำหลักสูตรไปใช้ การประเมินหลักสูตร ปัญหาและแนวโน้มใน การพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้เป็น ผู้มีความรอบรู้ ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง

จุดมุ่งหมายของรายวิชา

เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ **หลักการและแนวคิด** ในการจัดทำหลักสูตร การวิเคราะห์หลักสูตร กระบวนการใน **การจัดทำหลักสูตร** การพัฒนาหลักสูตร การ **นำหลักสูตรไปใช้** แนวทางปฏิบัติใน **การประเมินหลักสูตร** และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุง นอกจากนี้ผู้เรียนสามารถนำหลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรในแต่ละยุค/สมัยมาใช้ในการ **ออกแบบ** และการเติมประสบการณ์ให้กับผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

01

ความหมาย/ปรัชญา
ของหลักสูตร

02

องค์ประกอบของ
หลักสูตร

03

ระดับของ
หลักสูตร

04

รูปแบบของ
หลักสูตร

บิดาแห่งการพัฒนาหลักสูตร คือใคร ????

1.Taba

2.Tyler

3.Oliva

4. Alexander

5.Good

6.Oliver

7.Saylor

8.Lewis

Curriculum มาจากคำในภาษาละตินว่า **“Currere”**

ซึ่งมีความหมายว่า “The course to run, : ทางวิ่ง ลู่วิ่ง”

A race course subject matter to be mastered

หลักสูตรคืออะไร ??

1. หลักสูตร คือ เอกสาร (document) หลักสูตรในความหมายนี้เป็นการมองว่าเป็นเอกสารที่ถูกเขียนขึ้น เช่น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. หลักสูตรสถานศึกษา แผนการจัดการเรียนรู้ ประมวลรายวิชานักการศึกษาที่ได้ให้ความหมายของหลักสูตรลักษณะนี้ ได้แก่ Beauchamp และ Henson

หลักสูตรคืออะไร ??

2.หลักสูตรคือสาขาวิชา (field of study) หลักสูตรในความหมายนี้เป็นการมองว่าหลักสูตรเป็นสาขาวิชาหนึ่งที่มุ่งวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานภาพ แนวโน้ม แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร ตลอดจนมีองค์ความรู้ งานวิจัย ทฤษฎี หลักการ ผู้เชี่ยวชาญเป็นของตนเองนักการศึกษาที่ได้ให้ความหมายของหลักสูตรในลักษณะนี้ เช่น Slattery และ Hewitt

หลักสูตรคืออะไร ??

3. หลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาวิชาที่เรียน หลักสูตรในความหมายนี้เป็นการมองว่าหลักสูตรคือรายวิชาหรือเนื้อหาวิชาที่ได้จัดเตรียมไว้สำหรับผู้เรียนในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งหรือในระดับการศึกษาใดการศึกษาหนึ่ง เช่น วิชาภาษาไทย วิชาสังคมศึกษา เป็นต้น นักการศึกษาที่ได้ให้ความหมายของหลักสูตรในลักษณะนี้ เช่น **Good** และ **Marsh**

หลักสูตรคืออะไร ??

4. หลักสูตรคือแผน (plans) หลักสูตรในความหมายนี้ให้ความสนใจกับลำดับขั้นตอนที่สถานศึกษาหรือผู้สอนกำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้ เช่น ผู้สอนวางแผนการจัดการเรียนรู้โดยเขียนแผนการสอนนักการศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาที่ได้ให้ความสนใจของหลักสูตรในลักษณะนี้ เช่น Saylor, Alexander, and Lewis; Eisner และ ราชบัณฑิตยสถาน

หลักสูตรคืออะไร ??

5. หลักสูตรคือกิจกรรม (activities) หลักสูตรในความหมายนี้มองในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ประสบการณ์ และคุณลักษณะตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ อาทิ ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักการศึกษาที่ได้ให้ความหมายของหลักสูตรในลักษณะนี้เช่น Walker; Hewitt; Thornton; และกมล สุดประเสริฐ

หลักสูตรคืออะไร ??

6. หลักสูตรคือจุดหมาย (objectives) หลักสูตรในความหมายนี้หมายถึงสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุจุดหมายที่ได้กำหนดไว้ นักการศึกษาที่ได้ให้ความหมายของหลักสูตรในลักษณะนี้ เช่น Gagné; Lavatelli, Moore, and Kalsounis; Popham and Baker

หลักสูตรคืออะไร ??

7. หลักสูตรคือประสบการณ์ (experiences) ทั้งปวงของผู้เรียนที่จัดโดยสถานศึกษา หลักสูตรในความหมายนี้หมายถึงประสบการณ์ทุกชนิดที่สถานศึกษาเป็นผู้วางแผนและจัดให้แก่ผู้เรียน โดยผู้เรียนอยู่ภายใต้การดูแลและการสอนของผู้สอน อาทิ ประสบการณ์การทำงานกลุ่มที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนรู้้นักการศึกษาที่ได้ให้ความหมายของหลักสูตรในลักษณะนี้เช่น Marsh and Willis และ Oliva and Gordon

ความหมายของปรัชญา

คำว่า “ปรัชญา” ตามพจนานุกรมหมายถึง “วิชาว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความจริง”
ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Philosophy” และมาจากรากศัพท์ในภาษากรีกว่า “Philosophia”
ซึ่งประกอบขึ้นมาจากศัพท์คำว่า “Phileo” แปลว่า “รัก” และ “Sophia”
แปลว่า “ภูมิปัญญา” หรือ wisdom

ดังนั้น ปรัชญาจึงมีความหมายตามรากศัพท์ว่า “ความรักที่มีต่อภูมิปัญญา” ภูมิปัญญาเป็นเรื่องของกระบวนการคิดที่เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ภูมิปัญญานี้
อาจจะได้มาโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือหลายๆวิธีประกอบกันได้แก่ การสังเกต การจดจำ การประเมินค่า การเข้าใจถึงเรื่องจิตใจและวิญญาณ การเข้าใจถึง
ธรรมชาติของความเป็นไปและการเรียนรู้ เป็นต้น

“ปรัชญา” คือ “วิธีการคิดอย่างมีระเบียบเกี่ยวกับสิ่งต่างๆที่มีอยู่แล้ว หรือเป็นความพยายามที่จะค้นหาความสอดคล้องของ
แนวความคิด และประสบการณ์ทั้งหมด” (Kneller, 1964)

ปรัชญาการศึกษากับการพัฒนาหลักสูตร

เนื่องจากปรัชญาการศึกษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความเชื่อในการจัดการศึกษา ดังนั้นปรัชญาการศึกษาจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรโดยตรง สังคมใดที่มีแนวความคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง แนวคิดอันนั้นก็สะท้อนให้เห็นได้จากการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งพิจารณาได้จากแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามลัทธิปรัชญาการศึกษาดังได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ปรัชญาการศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร

ปรัชญาทั่วไปกับปรัชญาการศึกษา

ปรัชญาการศึกษาเป็นปรัชญาที่ประยุกต์มาจากปรัชญาทั่วไป โดยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันดังตารางที่ 1
ตารางที่ 1 เปรียบเทียบปรัชญาทั่วไปและปรัชญาการศึกษา

สมัย	ปรัชญาทั่วไป	ปรัชญาการศึกษา
สมัยเก่า	จิตนิยม (Idealism) สัจนิยม (Realism)	สารัตถนิยม (Essentialism)
	นีโอ-ธอมิสซึม (Neo-Thomism)	นิรันตรนิยม (Perennialism)
สมัยกลาง	ปฏิบัตินิยม (Pragmatism)	ภาวะนิยม (Existentialism) ปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)
สมัยปัจจุบัน	ภาวะนิยม (Existentialism) ปรัชญาวิเคราะห์ (Philosophical Analysis)	ภาวะนิยม (Existentialism) ปรัชญาวิเคราะห์ (Philosophical Analysis)

ปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร

ปรัชญาหลักที่ส่งอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตร สามารถจำแนกได้เป็น 4-5 กลุ่มหลัก ดังนี้

1. ปรัชญานิรันตรนิยม (Perennialism)
2. ปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism)
3. ปรัชญาพิพัฒนาการนิยม หรือ ประสพการณ์นิยม
(Progressivism/Experimentalism)
4. ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)

กิจกรรม 1.1

ให้นักศึกษาค้นคว้ารายละเอียดเกี่ยวกับปรัชญาการพัฒนาหลักสูตรแต่ละแบบ ตามหัวข้อ
ดังนี้

1. ใครเป็นผู้ริเริ่มแนวคิด (ถ้ามี)
2. หลักสูตรเป็นแบบใด
3. บทบาทครูผู้สอนและผู้เรียนเป็นอย่างไร
4. ตัวอย่างหลักสูตร

1.ปรัชญานิรันตรนิยม (Perennialism)

2.ปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism)

3.ปรัชญาพัฒนาการนิยม หรือ ประสบการณ์นิยม(Progressivism/Experimentalism)

4. ปรักษณฺญาปฏฐิรฐูปนិยมม (Reconstructionism)

ปรัชญาการศึกษา	จุดเด่น	จุดด้อย	หลักสูตร	บทบาทครู	บทบาทผู้เรียน	ตัวอย่าง หลักสูตร
1						
2						
3						
4						

องค์ประกอบของหลักสูตร

Taba (1962) หลักสูตรมี 4 องค์ประกอบ

- 1) จุดประสงค์
- 2) เนื้อหาวิชา
- 3) วิธีสอน/การจัดการ
- 4) การประเมินผล

องค์ประกอบของหลักสูตร

Tyler : สรุพอองค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบไปด้วย

- 1) จุดมุ่งหมาย
- 2) ประสบการณ์ (ทั้งการระบุและการจัดระเบียบ)
- 3) การประเมินผล

องค์ประกอบของหลักสูตร

Walker (2003) หลักสูตรประกอบด้วย 3 ลักษณะ

- 1) เนื้อหา ระบุเนื้อหา หัวข้อ หรือประเด็นที่เรียนรู้
- 2) เป้าหมาย ระบุเป้าหมายด้าน ปัญญา สังคม บุคคล โดยอาจเป็นเป้าหมายในระดับสูงมาตรฐานการเรียนรู้ระดับชาติ หรือเป้าหมายใกล้ตัวจุดประสงค์การเรียนรู้
- 3) การจัดการ เช่น การวางแผนในด้านขอบข่ายและลำดับของเนื้อหา

องค์ประกอบของหลักสูตร

เฮอริค(Herrick, 1950: 41; อ้างถึงใน Taba, 1962: 422-426)

1. วัตถุประสงค์(Objectives)
2. สาระสำคัญ (subject Matter)
3. วิธีการและการจัดระเบียบ (Method and Organization)
4. การประเมินผล (Evaluation)

องค์ประกอบของหลักสูตร

ตำรา บัณฑิต (2542: 8-9) ระบุองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร ไว้ 9 องค์ประกอบ คือ

1. เป้าประสงค์หรือนโยบายการศึกษา
2. จุดหมายของหลักสูตร
3. รูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร
4. จุดประสงค์ของรายวิชา
5. เนื้อหา
6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้
7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
8. การประเมินผล
9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

ระดับของหลักสูตร

1. หลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บท

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน(Basic Education Curriculum)

กำหนดโดยคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น

กำหนดโดย สพท.

3. หลักสูตรระดับสถานศึกษาหรือหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับท้องถิ่น และสามารถแบ่งเป็นหลักสูตรระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้

ผู้จัดทำคือ สถานศึกษา (รร.เป็นคนทำ)

-ส่วนนำ (วิสัยทัศน์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน)

-โครงสร้างรายวิชา

-เกณฑ์วัดผลการเรียนรู้

-เกณฑ์การจบหลักสูตร

4. หลักสูตรระดับชั้นเรียน

ผู้จัดทำคือ.....

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Tyler

แนวคิดพื้นฐาน

- 1) มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่สถานศึกษาควรให้ผู้เรียนได้บรรลุ
- 2) จะต้องมีการสรรหาประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษา
- 3) ประสบการณ์ทางการศึกษาที่ถูกกำหนดไว้นั้น จะสามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
- 4) จะประเมินผลจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอย่างไรให้มีประสิทธิภาพ

ขั้นตอน

ขั้น 1 กำหนดจุดมุ่งหมาย

ขั้น 2 คัดเลือกประสบการณ์

ขั้น 3 ประเมินผล

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Taba

หนังสือ Curriculum Development: Theory and Practice (1962) ที่ปรับขยายแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรจาก Ralph Tyler

- 1) การวินิจฉัยความต้องการ เป็นขั้นตอนในการสำรวจสภาพปัญหา ความต้องการและความจำเป็นต่างๆ ของสังคมและผู้เรียน
- 2) การกำหนดจุดประสงค์ โดยจะต้องกำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจนและครอบคลุม
- 3) การเลือกเนื้อหา โดยจะต้องเลือกเนื้อหาให้สอดคล้องและเป็นไปตามที่ได้กำหนดจุดประสงค์ไว้ อีกทั้งเนื้อหานั้นจะต้องมีความเชื่อถือได้ สำคัญต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับวัยวุฒิและความสามารถของผู้เรียน
- 4) การจัดเนื้อหา การจัดเนื้อหาจะต้องคำนึงถึงลำดับ ความต่อเนื่อง ความยากง่ายของเนื้อหาสาระ และจะต้องคำนึงถึงวุฒิภาวะ ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน
- 5) การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ เลือกให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาของหลักสูตร
- 6) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยโดยคำนึงถึงจุดประสงค์ เนื้อหาสาระและความต่อเนื่องของประสบการณ์การเรียนรู้
- 7) การกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีที่ใช้ประเมิน การพิจารณาว่าจะประเมินสิ่งใด จะใช้วิธีใด และใช้เครื่องมืออะไรในการประเมิน ต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา ประสบการณ์การเรียนรู้ และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Saylor, Alexander, & Lewis

- 1) การกำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์และขอบเขตความรู้ - สัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ เช่น สภาพแวดล้อมของสังคมทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ความต้องการและความคาดหวังของสังคม ความต้องการของผู้เรียน ปรัชญาทางการศึกษา แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมากำหนดเป็นเป้าหมาย จุดประสงค์และขอบเขตของความรู้
- 2) การออกแบบหลักสูตร - การเลือกรูปแบบของหลักสูตรที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การเลือกและจัดเนื้อหาสาระ การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ โดยขั้นตอนต่างๆ จะต้องสอดคล้องกับเป้าหมาย จุดประสงค์ และขอบเขตของความรู้
- 3) การนำหลักสูตรไปใช้ - วางแผนและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดวิธีการสอน สื่อและวัสดุอุปกรณ์ ตามความเหมาะสมให้สอดคล้องกับเป้าหมาย จุดประสงค์ ขอบเขตของความรู้และเนื้อหาสาระ
- 4) การประเมินหลักสูตร - การตัดสินใจเลือกเทคนิควิธีการประเมินผลเพื่อเป็นการตัดสินใจในคุณภาพและความสำเร็จของหลักสูตร

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Oliva

- 1) กำหนดความต้องการจำเป็นของผู้เรียนในภาพรวม
- 2) กำหนดความต้องการจำเป็นของสังคม
- 3) เขียนข้อความแสดงปรัชญาและเป้าประสงค์ทางการศึกษา (aims) ที่ครอบคลุมความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ ซึ่งผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องกำหนดจากความต้องการจำเป็นของบุคคลและสังคมนั้นๆ ตลอดจนจากหลักปรัชญาและจิตวิทยา
- 4) กำหนดความต้องการจำเป็นของผู้เรียนอย่างเฉพาะเจาะจงในแต่ละโรงเรียน
- 5) กำหนดความต้องการจำเป็นของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
- 6) กำหนดความต้องการจำเป็นของสาขาวิชาที่จะนำมาสอนในโรงเรียน
- 7) กำหนดเป้าหมายของหลักสูตรของโรงเรียนโดยอิงจากเป้าประสงค์ ความเชื่อ และความต้องการจำเป็นในขั้นตอนที่ 1-6
- 8) กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรของโรงเรียนโดยอิงจากเป้าหมายของหลักสูตร
- 9) จัดหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ ขั้นตอนนี้เป็นทั้งการวางแผนและการปฏิบัติ โดยผู้พัฒนาหลักสูตรต้องกำหนดและสร้างโครงสร้างของหลักสูตร
- 10) กำหนดเป้าหมายของการเรียนการสอน โดยกำหนดให้เหมาะสมกับระดับการศึกษาและรายวิชา
- 11) กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน โดยกำหนดให้เหมาะสมกับระดับการศึกษาและรายวิชา
- 12) เลือกยุทธศาสตร์การเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน
- 13) เลือกเทคนิคการประเมินในขั้นต้น
- 14) นำยุทธศาสตร์การเรียนการสอนไปใช้
- 15) เลือกเทคนิคการประเมิน
- 16) ประเมินการเรียนการสอน โดยใช้เทคนิค วิธีและเครื่องมือตามที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 15
- 17) ประเมินหลักสูตร โดยขั้นตอนนี้จะเป็นการประเมินหลักสูตรทั้งโปรแกรม

สรุปกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

สรุปกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

1. ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร
2. กำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. กำหนดเนื้อหาและประสบการณ์
4. ออกแบบยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้
5. ออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
6. นำหลักสูตรไปใช้
7. วัดและประเมินผลการเรียนการสอน
8. ประเมินหลักสูตร ปรับปรุงหลักสูตร

กิจกรรมที่ 1.2

วิเคราะห์องค์ประกอบของ “หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551”